

Позитивный «образ Европы» основан также на восприятии этой организации, как эффективного экономического и социального сообщества, членство которое обеспечивает реализацию широкого спектра интересов граждан. 76,8% опрошенных полагают, что вступление Беларуси в Евросоюз повысит уровень жизни ее населения.

44,8% респондентов солидаризируются с высказыванием, что: «членство в ЕС позволит повысить безопасность РБ».

Обращают на себя внимание два социологических факта, что называется «не в пользу Евросоюза». С одной стороны, у около 30% опрошенных существуют опасения по поводу того, что «в ЕС белорусы будут людьми второго сорта» и «вступление Беларуси в ЕС ухудшит отношения с Россией».

С другой стороны, очевидна высокая степень неопределенности позиции респондентов относительно Евросоюза, зафиксированная в графах «нет мнения» и «затрудняюсь ответить».

Однако и белорусских евроскептиков, и еврооптимистов объединяет одно – ориентация на максимальное расширение сотрудничества с Евросоюзом (81,3% опрошенных). При этом приоритетными сферами сотрудничества были названы развитие малого и среднего бизнеса (60,4%), обустройство границы (49,5%), решение экологических проблем (43,2%), сфера здравоохранения (37,8%), образовательные программы (36,9%).

На основании вышеизложенного можно сделать несколько выводов. Во-первых, уровень военно-политических страхов в приграничных районах Беларуси сравнительно невысок и довольно-таки статичен. Продвижение Евросоюза и НАТО на восток, равно как и «оранжевая революция» на Украине, не вызвали у местного населения дополнительного беспокойства.

Во-вторых, среди источника угроз чаще всего называются, что принципиально, не соседние государства, а «далекие» - США и исламские государства.

В-третьих, тонус безопасности в приграничных районах снижает позитивное восприятие «местным населением» соседних народов, которые рассматриваются как народы близкие («такие же, как мы»).

В-четвертых, существенным образом на идентификацию угроз в приграничных регионах воздействует положительный, в глазах местных жителей, образ Евросоюза.

В-пятых, региональным общественным мнением по-прежнему основным защитником Беларуси от «внешних врагов» называется Россия и родственные ей структуры – СНГ и ОДКБ.

GLOBALNE TENDENCJE NA RYNKU PRACY

E. Sadowska

Politechnika Białostocka, Białystok, Polska

Na obraz rynku pracy i dokonujące się w jego obszarze zmiany istotny wpływ mają czynniki związane z przeobrażeniami w procesie pracy i zatrudnieniu, które generowane są poprzez powstawanie gospodarki opartej na wiedzy, a tym samym społeczeństwa informacyjnego oraz postępujący proces globalizacji.

Zjawiskiem niewątpliwie kreującym nowe, globalne tendencje na rynku pracy jest powstawanie gospodarki opartej na wiedzy. W gospodarce XXI wieku to wiedza jest najcenniejszym zasobem, który decyduje o rozwoju ekonomicznym. Produkty, których jest

óna głównym składnikiem, są najbardziej konkurencyjne na rynkach międzynarodowych. Ograniczeniu ulega znaczenie zasobów naturalnych i nisko wykwalifikowanej siły roboczej, rośnie zaś rola kapitału ludzkiego. To wykwalifikowani pracownicy i naukowcy są najbardziej poszukiwani na rynku pracy i najlepiej opłacani. Przedsiębiorstwa, które inwestują w badania oraz efektywnie wykorzystują zewnętrzne źródła wiedzy rozwijają się dynamicznie i tworzą największą wartość dodaną.

Zmieniające się zapotrzebowanie rynku pracy na wykwalifikowaną siłę roboczą ma ogromne konsekwencje programowe dla systemu edukacji i szkoleń. Absolwenci szkół wyższych i osoby z wykształceniem średnim radzą sobie na rynku pracy lepiej niż osoby z wykształceniem podstawowym lub niepełnym, w przypadku których ryzyko bezrobocia jest większe. Najgorsza jednak sytuacja panuje wśród absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, podczas gdy nie uzyskują oni konkretnych, formalnych kwalifikacji.

Międzynarodowe badania jednoznacznie wskazują, że na współczesnym rynku pracy nie można oczekiwać stabilnego zatrudnienia u jednego pracodawcy przez cały okres aktywności zawodowej. Trzeba być przygotowanym na częstą zmianę stanowiska pracy i nabywanie nowych umiejętności. Ponadto, nie można trafnie przewidzieć jakiego rodzaju umiejętności będą potrzebne na rynku pracy w przyszłości. Także w poszczególnych firmach zakres obowiązków na danym stanowisku pracy ulega często znaczącym zmianom i kładzie się duży nacisk na elastyczność, gotowość do podejmowania nowych zadań i ustawicznego kształcenia w miejscu pracy.

Oprócz wiedzy teoretycznej oraz technicznego i biznesowego know-how, system edukacji i szkoleń powinien wyposażyć absolwentów w umiejętności, takie jak rozwiązywanie problemów i praca w grupie, rozwijać ich zdolności komunikacyjne i biznesowe, a także przygotować do podejmowania ryzyka, nieodłącznie związanego z przedsiębiorczością i prowadzeniem działalności gospodarczej. W społeczeństwie innowacyjnym, zdolności absorpcyjne, tzn. dostępność wysoko wykwalifikowanych zasobów ludzkich będzie nieodzownym warunkiem generowania i propagowania wiedzy [3, s. 74].

Zjawiskiem towarzyszącym przechodzeniu z gospodarki przemysłowej do gospodarki opartej na wiedzy jest rozwój sektora usług. Udział tego sektora ulega szybkemu zwiększeniu w PKB wszystkich krajów gospodarki światowej.

Obserwując stan rozwoju sektora usług w Polsce, widzimy wzrost znaczenia działalności usługowych w gospodarce krajowej. W 2003 roku sektor usług wytworzył w Polsce prawie 66% wartości dodanej całej gospodarki, dając miejsca pracy dla ponad 55% pracujących w całej gospodarce. Od 1995 do 2003 roku udział sektora usług w tworzeniu wartości dodanej i liczbie osób pracujących wzrósł odpowiednio o około 10 pkt. i 12 pkt. W 2002 roku wśród państw Unii Europejskiej najwyższy udział sektora usług pod względem wartości dodanej odnotowano w Luksemburgu – 82,7%. W Wielkiej Brytanii, Belgii, Francji udział ten wyniósł ponad 73%. Dla porównania w Stanach Zjednoczonych udział wartości dodanej wytworzonej w sektorze usług wyniósł 75,6%, zaś w Japonii 69,3% [11; 24.04.06]. W 2003 roku udział sektora usług dla krajów Unii Europejskiej wynosił 71,1%, dla Stanów Zjednoczonych – 79,5%, natomiast w przypadku Japonii kształtował się na poziomie 69,6% [9, s.7].

Motorem rozwoju sektora usług jest wzrost zapotrzebowania na usługi i to zarówno ze strony gospodarstw domowych, jak również ze strony innych przedsiębiorstw i podmiotów. Wśród przedsiębiorstw coraz bardziej powszechnym staje się zjawisko outsourcingu, polegające na rezygnacji z prowadzenia działalności pomocniczej związanej z obsługą podstawowej działalności przedsiębiorstwa i zakupie usług na zewnątrz przedsiębiorstwa [11; 24.04.06].

Kolejnym zjawiskiem, nierozzerwalnie związanym z kreowaniem się gospodarki opartej na wiedzy jest rozwój społeczeństwa informacyjnego. Przemiany związane z powstawaniem i rozwojem nowego typu społeczeństwa, opartego na wytwarzaniu i obiegu informacji, dotyczą w mniejszym lub większym stopniu prawie każdej dziedziny życia. Informacja, jako czynnik umożliwiający podejmowanie decyzji i racjonalnych działań, jest obecnie niezwykle cenna w zdobywaniu odpowiedniej pozycji społecznej, w realizowaniu życiowych zamierzeń i celów, a zwłaszcza ambicji zawodowych. Spojrzenie na rynek pracy z perspektywy społeczeństwa informacyjnego wskazuje na olbrzymie znaczenie przepływu informacji. Umiejętność posługiwania się i wykorzystania technik informacyjnych oraz dostęp do nich jest istotnym czynnikiem determinującym pozycję jednostki na rynku pracy.

Sektor informacyjny funkcjonuje wraz z innymi, standardowymi działami gospodarki, takimi jak rolnictwo, przemysł i usługi. Ponadto sektor informacyjny posiada istotny udział w dochodzie narodowym. W 2001 r. sektor ICT (technologie informacyjne i telekomunikacyjne) stanowił 10% wartości dodanej w biznesie na obszarze OECD. Największy jego udział odnotowano w Finlandii (16%) oraz Irlandii (13%). [8, s. 4]

W związku z powyższym wykreowało się pojęcie społeczeństwa informacyjnego. Charakterystyczną jego cechą jest łatwy, szybki i efektywny proces transmisji informacji oraz proces przetworzenia jej w formę pożądaną przez odbiorcę [1, s. 49].

Według L. H. Habera charakterystyczne desygnaty społeczeństwa informacyjnego to [4, s. 44]:

- posiadanie rozwiniętych środków do wytwarzania, przetwarzania, przekazywania informacji i komunikacji,
- posiadanie przez większość społeczeństwa umiejętności w zakresie posługiwania się i wykorzystywania technologii informacyjnych, które stanowią podstawę zatrudnienia i utrzymania,
- praktyczne wykorzystanie technologii informacyjnej i ich znaczący wpływ na kształtowanie się poziomu dochodu narodowego danego państwa,
- zakres zastosowania technologii informacyjnych jako wskaźnika rozwoju cywilizacyjnego i kulturowego.

Termin społeczeństwo informacyjne kładzie nacisk na fakt, iż zastosowanie i rozwój infrastruktury informacyjnej ma przede wszystkim, oprócz wielkiego znaczenia dla ekonomii, daleko idące konsekwencje społeczne [6, s. 11].

Spółeczeństwo informacyjne definiowane bywa jako takie społeczeństwo, w którym, po pierwsze, siła robocza składa się w większości z pracowników informacyjnych (ang. information workers); po drugie informacja jest najważniejsza [5, s. 11].

Wpływ nowych technologii informacyjnych na sytuację na rynku pracy jest jednym z najistotniejszych problemów społeczeństwa informacyjnego. Determinuje on szersze procesy, a mianowicie zmianę stylu życia, komunikowania się, procesów ekonomicznych i społecznych. Dyfuzja nowych technologii informacyjnych w krajach wysoko rozwiniętych we wszystkich sferach działalności ludzkiej postępuje bardzo szybko. Nowe technologie przenikają zarówno przemysł, jak i usługi, sektor prywatny, jak i publiczny. Wpływają na organizację pracy całej sfery zatrudnienia, począwszy od robotników, a skończywszy na kadrze zarządzającej.

Postępujący proces upowszechniania się społeczeństwa informacyjnego stwarza szereg szans i nowych możliwości na rynku, kreuje jednak także pewne zagrożenia.

Do szans z pewnością można zaliczyć stopniową likwidację barier przestrzeni w wymianie informacji, co sprzyja dynamicznemu rozwojowi struktur organizacyjnych. System pracy na

odległość wprowadza nowe formy aktywności zawodowej, inspirowane nowe zawody, wprowadza zmiany w dotychczasowym stylu życia. Upowszechnia się praca w domu przy wykorzystaniu własnego komputera, czy też telepraca. Elastyczne formy zatrudnienia pomagają lepiej pogodzić obowiązki związane z wykonywaniem prac domowych z pracą zawodową. Nabiera to szczególnego znaczenia w przypadku kobiet, które decydują się na urodzenie dzieci i nie chcą rezygnować z kariery zawodowej. Stwarza to także możliwości dla osób niepełnosprawnych, które niejednokrotnie nie mają szans na wykonywanie pracy poza domem. Rozwój technik komputerowych przywraca ich do aktywności zawodowej, dzięki skutecznemu zastosowaniu metod telepracy. Można więc stwierdzić, iż procesy informacyjne sprzyjają tworzeniu nowych zawodów i dodatkowych miejsc pracy oraz rozwojowi sektora usług. Ponadto kreują możliwości zdobywania nowych kwalifikacji i wiedzy dla szerokiego kręgu odbiorców.

Nie można jednak pominąć faktu, iż znaczącą barierą wdrożenia się w społeczeństwo informacyjne są trudności związane z opanowaniem niezbędnych umiejętności z zakresu technik informacyjno-komunikacyjnych. Niejednokrotnie pracownicy zmuszani są do restrukturyzacji zawodowej, determinującej zmianę kwalifikacji i reedukację zawodową. Pracownicy nie dysponujący umiejętnościami z zakresu komunikowania się elektronicznego są wypierani z rynku pracy. Możliwy jest także wzrost bezrobocia technologicznego, redukcji etatów poprzez wdrażanie praco-oszczędnych technologii. Ponadto efektywne wykorzystywanie procesu informacyjnego wymaga odpowiedniego nasycenia technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, powszechnego do nich dostępu, a co najistotniejsze wykwalifikowanych pracowników wszystkich szczebli, którzy będą w stanie kreatywnie wykorzystywać sieci informacyjne.

Kolejnym z procesów globalnego rynku pracy jest powstawanie systemu ponadnarodowych firm działających w obrębie różnych państw. Umiejędzynarodowienie procesów produkcji oraz świadczenia usług nie pozostają bez wpływu na sposób funkcjonowania przedsiębiorstw o charakterze lokalnym. Wpływ ten jest wywierany między innymi poprzez zastosowanie nowych technologii i nowoczesnych sposobów produkcji.

Zmiany pod wpływem procesu globalizacji w strategii działania przedsiębiorstw i decyzjach alokacyjnych prowadzą w konsekwencji do istotnych przeobrażeń w zakresie popytu na pracę. Wzrasta zapotrzebowanie na pracowników umysłowych w związku z rozwojem sektora usług.

Ponadto rośnie mobilność pracowników, którzy w coraz szerszym zakresie mają zagwarantowany swobodny przepływ siły roboczej, czy też dostosowują do potrzeb rynku kwalifikacje zawodowe. Polityka ta jest na przykład realizowana na obszarze Unii Europejskiej, gdzie przywiązuje się dużą wagę do zwiększania mobilności siły roboczej nie tylko w aspekcie przestrzennym, ale zawodowym i kwalifikacyjnym [7, s. 14-28]. Z drugiej strony, mając do czynienia z międzynarodowymi korporacjami, pracownicy w ramach awansu, bądź zmiany stanowiska pracy, nie są ograniczeni do jednej firmy, będącej na terenie danego kraju, a poruszają się w hierarchii sieci koncernów ponadnarodowych mających swe placówki na całym świecie.

Zmiana miejsca jednostek i grup w strukturach społecznych lub w przestrzeni w wyniku zmian miejsca, charakteru pracy, bądź pozycji zawodowej ma różne aspekty i pociąga za sobą wiele konsekwencji dla rynku pracy. Związek między mobilnością siły roboczej a sytuacją na rynku pracy powoduje, że dostosowania w obrębie tego rynku są szybsze i łagodniejsze w przypadku wyższej mobilności, tzn. wyższej zdolności do zmiany miejsca zamieszkania, zawodu, kwalifikacji [12, s. 52].

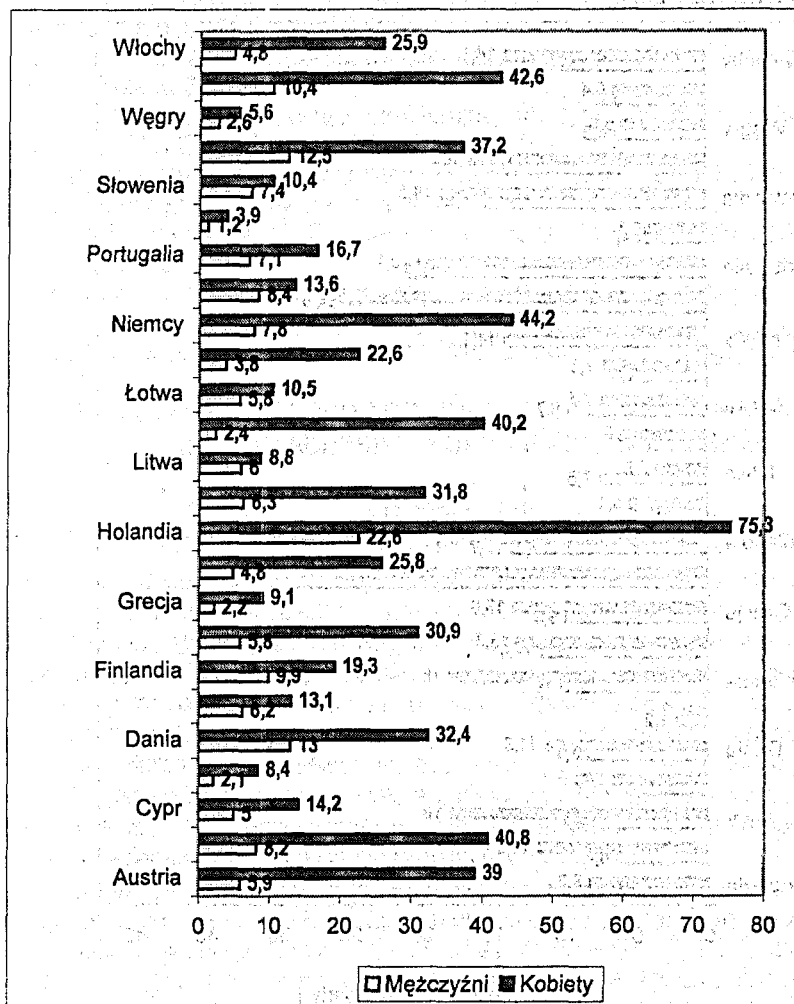
W związku z globalnymi procesami tworzenia równych szans oraz liberalizacji przepisów rynku pracy kreuje się także tendencja do powstawania „nietypowych” form zatrudnienia. Należy do nich praca w niepełnym wymiarze godzin, zatrudnienie tymczasowe, nietypowy rozkład czasu pracy, praca na własny rachunek i umowy podwykonawstwa. Takie zatrudnienie oznacza większą elastyczność zarówno w wypadku pracodawcy, jak i osoby zatrudnionej [2, s. 79].

Jedną z najpopularniejszych „nietypowych” form zatrudnienia jest praca w niepełnym wymiarze. Analizując dane ukazane na Wykresie 1 można stwierdzić, iż ta forma we wszystkich krajach Unii Europejskiej jest częściej praktykowana przez kobiety, które uzyskują możliwość pogodzenia pracy zawodowej z macierzyństwem. Większa elastyczność zatrudnienia sprzyja kontynuowaniu aktywności zawodowej.

Krajem, w którym w pierwszym kwartale 2005 roku występował najwyższy udział tego typu zatrudnienia w zatrudnieniu ogółem była Holandia. W niepełnym wymiarze czasu pracowało tam aż 75,3% kobiet oraz 22,6% mężczyzn.

Wykres 1

Zatrudnienie w niepełnym wymiarze jako odsetek zatrudnienia ogółem w krajach Unii Europejskiej według płci w I kwartale 2005

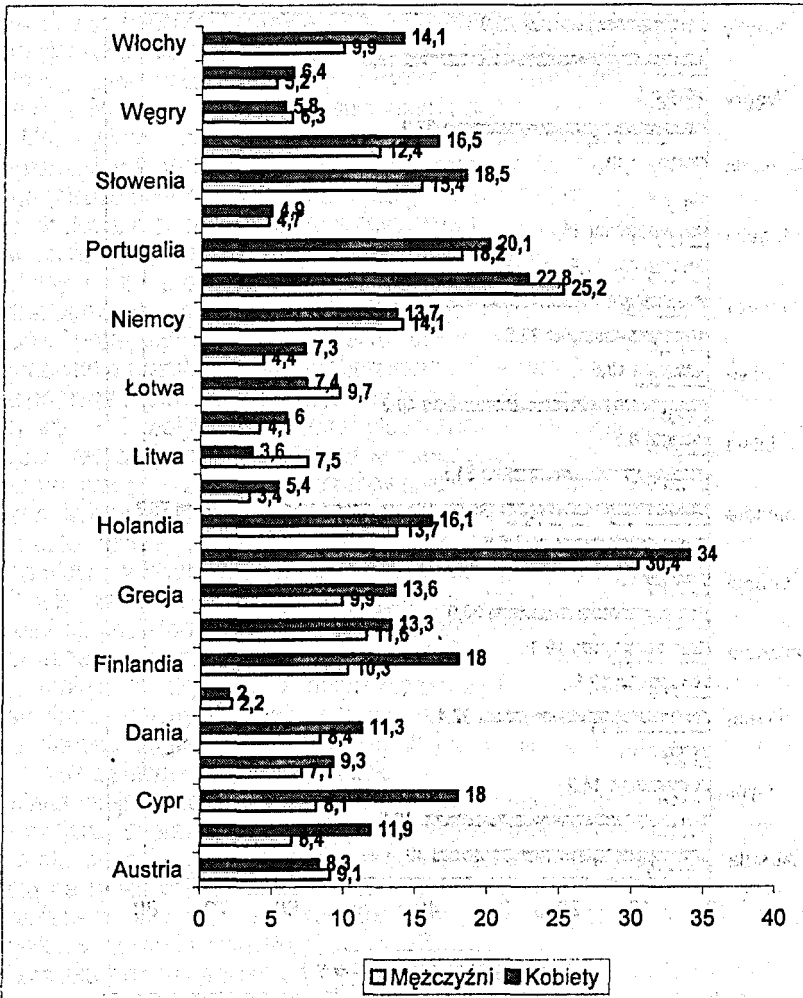
Źródło: [10, s. 5].

Luksemburg - dane z IV kwartału 2004 r.

Kolejną, spopularyzowaną formą „nietyposwego” zatrudnienia jest praca tymczasowa. W pierwszym kwartale 2005 roku 13,8% pracowników Unii Europejskiej pracowało na kontraktach tymczasowych. Najwięcej osób z tego typu umowami było zatrudnionych w rolnictwie (29,5%) i budownictwie (19,9%) [10, s. 2]. Dane przedstawione na Wykresie 2 ukazują, iż ten rodzaj zatrudnienia jest najczęściej praktykowany w Hiszpanii (34% kobiet i 30,4% mężczyzn) oraz w Polsce (odpowiednio 22,8% i 25,2%). Nie we wszystkich krajach Unii Europejskiej występuje tendencja większego udziału kobiet niż mężczyzn zatrudnionych na kontraktach tymczasowych wśród zatrudnionych ogółem.

Wykres 2

Udział zatrudnionych z kontraktami tymczasowymi w krajach Unii Europejskiej według płci w I kwartale 2005

Źródło: [10, s. 7].

Luksemburg - dane z IV kwartału 2004 r.

Bibliografia

1. Byłok F. (red.), Społeczno-ekonomiczne determinanty funkcjonowania rynku pracy, WWZPCz, Częstochowa 2005.
2. Geske Dijkstra A., Plantega J. (red.), Ekonomia i płeć. Pozycja zawodowa kobiet w UE, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2002.
3. Goldberg I., Polska a gospodarka oparta na wiedzy. W kierunku zwiększania konkurencyjności Polski w Unii Europejskiej, Raport Banku Światowego, 2004.
4. Haber L. H. (red.), Mikrospołeczność informacyjna. Na przykładzie miasteczka internetowego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, AGH Uczelniane Wyd. Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2001.
5. Juszczyk S., Człowiek w świecie elektronicznych mediów – szanse i zagrożenia, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000.
6. Kluszczyński R. W., Społeczeństwo informacyjne. Cyberkultura. Sztuka multimediów, Wyd. Rabid, Kraków 2001.
7. Kryńska E., Instrumenty polityki strukturalnej na rynku pracy w Polsce w okresie dostosowań do Unii Europejskiej, IPISS, Warszawa 1997.
8. Nauka, technologia i przemysł w krajach OECD. Raport 2005, OECD 2005.
9. Riley G., European Economy in Focus 2005, Tutor2u, Eton College 2005.
10. Romans F., Hardarson O. S., Statistics in Focus, Population and Social Conditions, 16/2005; Labour Market.
11. Rynek wewnętrzny 2004, GUS, http://www.stat.gov.pl/dane_spol-gosp/
12. ceny_handel_uslugi/rynek_wewnetrzny/2004/notatka/index.htm.
13. Urbaniak B. (red.), Gospodarowanie pracą, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2001.

КОНЦЕПЦИЯ ЭТИЧЕСКИХ КОДОВ BOGDANA WOJCISZKE И WIESŁAWA BARYŁY (ПРЕДСТАВЛЕНИЕ ТЕОРИИ И ИССЛЕДОВАНИЙ)

М.Н. Чернявска

Белостоцкий политехнический университет, г. Белосток, Польша

Известные психологические теории представляют разными способами сущность нравственности. В течение двадцати лет динамично развивается культурный подход к интерпретации функционирования человека. В этой концепции принимается положение, что нравственность – это специфический плод культуры. R.A. Shweder [4, 6, 7, 8] выступил против абстрактных принципов в анализе нравственности: абстрактной идеи "естественных прав", абстрактного "принципа зла" и абстрактного "принципа справедливости". Нравственность не имеет универсального характера, а представляет собой созданную культурой структуру, причем в рамках каждой культуры приняты различные нравственные коды. Эти коды позволяют людям жить в относительной гармонии, так как они дают направление интернализации моральных принципов [2].

I. Концепция пяти этических кодов Bogdana Wojciszke и Wiesława Baryły

Интересный подход в анализе нравственности, вытекающий из кросс-культурного течения в психологии, представляют B. Wojciszke и W. Baryła [1, 10, 11]. Опираясь на всеми признанный принцип, что этические нормы лежат в основе функционирования общества, авторы стараются ответить на вопрос, что обычные люди (а не философы) понимают под понятием нравственности и что фактически подвергается моральным оценкам людей? Иначе говоря, авторы обдумывают проблему, что для людей является моральным, а что нет, и какого типа содержание является областью моральных суждений.